

การศึกษาปฏิรูปเทสวาสะในพระพุทธศาสนาเถรวาท
A study of the Patirupadasavasa in Theravada Buddhism

พระอธิการมานพ อิทธิเตโช (นามบุตร)^๑
ดร.ประสพฤกษ์ รัตนรงค์^๒

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารมีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของปฏิรูปเทสวาสะในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดและแนวปฏิบัติตามหลักปฏิรูปเทสวาสะในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาชีวิตตามหลักปฏิรูปเทสวาสะ พบว่า ปฏิรูปเทสวาสะคือการอยู่ในถิ่นเหมาะสม ที่สามารถหาความเจริญก้าวหน้าให้กับตนเองได้ ทางพุทธศาสนา คือ สัปปายะ มีความสะดวกสบายเหมาะสมในการดำเนินชีวิตมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ที่จะเอื้อให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ทำให้ผู้อยู่อาศัยสามารถที่จะพัฒนาตนเองทางด้านร่างกายและจิตใจได้อย่างเต็มกำลังมี ๒ ข้อคือ และ (๑) ปฏิรูปเทสวาสะสำหรับบรรพชิต คือ ๑) ที่อยู่อาศัยมีอากาศดี สะอาดเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ๒) มีอาหารและเครื่องบริโภคที่เหมาะสม ๓) มีกัลยาณมิตรและ ๔) ในสถานถิ่นที่มีการปฏิบัติธรรม (๒) ปฏิรูปเทสวาสะสำหรับฆราวาส คือ ๑) การอยู่อาศัยในสถานถิ่นที่มีอาชีพที่ดีเหมาะสม ๒) ในสถานถิ่นที่มีพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์เพียงพอตามความต้องการ ๓) ในสถานถิ่นที่มีผู้รู้ทรงธรรมคุณธรรมอยู่อาศัยเป็นจำนวนมากและ ๔) ในสถานถิ่นที่เป็นสถานที่ที่มีสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพปราศจากภัยอันตรายต่างๆ มีอารมณ์ขันมีภูมิลักษณ์ที่เหมาะสมกับจริตของตน ดังนั้นการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม จึงมีผลต่อความเจริญก้าวหน้าของชีวิต สามารถพัฒนาชีวิตตนเอง สังคมและศีลธรรมให้เจริญได้

คำสำคัญ : ปฏิรูปเทสวาสะ, การพัฒนาชีวิต.

^๑นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

^๒ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Abstract

A study of the Patirupadasavasa in Theravada Buddhism

This thesis is documentary research dealing with three objectives as following : 1) to study of meaning and importance of Patirupadhesavasa in Theravāda Buddhist, 2) to study of concept and Behaving of Patirupadhesavasa in Theravāda Buddhist and 3) to study of improve the quality of life for Patirupadhesavasa

The result is found that Patirupa Dhesavasa in Buddhist means as “Suppaya”, living in a suitable region to improve the quality of own life for both of physical and mental. Patirupa Dhesavasa is divided to two type for the ascetic and layman.

The people who lives with favorable environment; they have improve themselves to be the quality person with ability and capability to do any activities and reach the progressive of life more than the other. They could improve their physical and spiritual to affects improving of environment, society, economic and morality to be growing in their spiritual. These will be benefits for this life and next life covering the high benefits is achieving nirvana that is top destinations of Buddhist.

This thesis is documentary research dealing with the way to improve the quality of life accordance with Patirupa Dhesavasa. The result is found that Patirupa Dhesavasa in Buddhist means as, “Suppaya” live in a suitable region to improve the quality of own life for both of physical and mental. Patirupa Dhesavasa is divided to two typer for the ascetic and by man. The people who liver favorable environment, They have improve themselves to be the quality person with ability and capability to do any activities and reach the progressive of life

Keywords : Patirupa Dhesavasa,improve the quality of life.

๑.บทนำ

การที่บุคคลจะเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน หรือในด้านต่าง ๆ สิ่งที่สำคัญต่อปัจจัยที่เกื้อหนุนให้ประสบความสำเร็จ เจริญก้าวหน้า นั่นคือ การได้อยู่ในถิ่นที่อยู่ที่เหมาะสมซึ่งมีผลต่อการ

พัฒนาชีวิตในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ การปฏิบัติธรรม เป็นต้น ถ้าหากผู้ต้องการศึกษา วิชาการสาขาใด ควรอยู่ในท้องถิ่นที่มีความพร้อมทุกๆ ด้าน เช่น ครู อาจารย์ ตำราเรียน การคมนาคมสะดวก และสิ่งอื่นๆ ที่จะอำนวยความสะดวกให้การเรียนมีประสิทธิภาพ ผู้ต้องการประกอบอาชีพ เพาะปลูก ควรอยู่ในท้องถิ่นที่มีพื้นดินดี มีน้ำอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชพันธุ์ๆ ผู้ต้องการ ประกอบอาชีพค้าขาย ควรอยู่ในท้องถิ่นที่มีประชากรหนาแน่น มีสาธารณูปโภคและเส้นทางคมนาคม สะดวก^๓ เพราะหากตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เลว ถึงจะมีความรู้ความสามารถ ก็ยากที่จะเอาดีได้ แต่ถ้า อยู่ในถิ่นที่เหมาะสมแล้ว ก็สามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าได้โดยง่าย ดังนั้นการอยู่ในถิ่นที่ดี ประเทศ สถานที่ ใกล้ทางไปมาสะดวกปลอดภัย สามารถศึกษาเล่าเรียน ประกอบกิจการอาชีพ การ ปฏิบัติธรรม เป็นต้น จึงช่วยเกื้อหนุนให้การดำเนินชีวิตให้พบกับความเจริญได้

ดังนั้นผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมแก่การดำเนินชีวิตเป็นอย่างไร ทาง พระพุทธศาสนาแสดงเรื่องนี้ไว้อย่างไรบ้าง การอยู่ในประเทศที่เหมาะสมมีผลต่อการพัฒนาชีวิต อย่างไร

๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑ เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของปฏิรูปเทสวาสะในพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒ เพื่อศึกษาแนวคิดและแนวปฏิบัติตามหลักปฏิรูปเทสวาสะในพุทธศาสนาเถรวาท
- ๓ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาชีวิตตามหลักปฏิรูปเทสวาสะ

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าทางเอกสาร ตามลำดับ รวบรวมข้อมูลแล้วค้นคว้านำมาเรียบเรียงย่อความ จากข้อมูลที่เชื่อถือได้ คือปฐมภูมิ ค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิ โดยนำมาวิจัยเอกสารเกี่ยวกับปฏิรูปเทสวาสะในพระพุทธานุชาตมาประกอบ เอกสารแล้วนำเสนอผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย

๔ สรุปผลการวิจัย

๑ ความหมายและความสำคัญของปฏิรูปเทสวาสะในพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ปฏิรูปเท สวาสะ คือ การอยู่ในถิ่นที่สามารถหาความเจริญก้าวหน้าให้กับตนเองได้ เหมาะสมกับการพัฒนา ตนเองทางด้านร่างกายและจิตใจ มีสิ่งแวดล้อม สภาพรอบตัว ที่จะเอื้อให้ประสบความสำเร็จในการ ดำเนินชีวิต มีความสำคัญเพราะเป็นถิ่นที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชีวิตและสังคมไปสู่ความเจริญด้าน

^๓ พระธรรมโกศาจารย์,หลักปฏิบัติมงคล 38 ประการของคนดี,ธรรมสภาจัดพิมพ์เผยแพร่,หน้า ๗๕.

ต่าง ๆ คือ ๑) ด้านการพัฒนาชีวิต การอยู่ในสถานที่เหมาะสมมีสิ่งแวดล้อมที่ดี จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชีวิตสามารถประกอบกิจการงานในหน้าที่อันเป็นสัมมาอาชีพให้เจริญก้าวหน้าได้โดยง่าย และสร้างสมคุณงามความดีได้เต็มทีจนประสบผลสำเร็จดังที่ตั้งใจไว้ ๒) ด้านการปฏิบัติธรรม การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม ที่ทำให้สามารถศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรม ทำให้คุณธรรมเจริญขึ้น ดังนั้นการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญต่อเจริญก้าวหน้าของชีวิตทำให้ผู้ที่อยู่อาศัยสามารถหาความเจริญได้ทั้งทางโลกและทาง

๒ แนวคิดและแนวปฏิบัติตามหลักปฏิรูปเทสวาสะในพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับหลักปฏิรูปเทสวาสะตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท คือการอยู่ในถิ่นที่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม มีกาลยามิตร ที่คอยแนะนำให้สิ่งดี ห่างไกลอบายมุข แหล่งมั่วสุมของคนไม่ดี ซึ่งสถานที่ดังกล่าวมี ๔ ประการคือ ๑) อวาสสัปปายะ ท่านมุ่งเอาวัด หรืออาราม อันเป็นสถานที่สบาย มีอากาศดี ถ่ายเทได้สะดวก สะอาดน่าอยู่อาศัย มีทางสัญจรไปมาสะดวก ๒) อาหารสัปปายะ คือ มีอาหารและเครื่องบริโภคน่าพอใจ ถูกกับร่างกายเกื้อกูลต่อสุขภาพมีส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนร่างกายให้มีกำลังหรือสภาพจิตใจที่ดี ๓) บุคคลสัปปายะ คือ บุคคลภายในวัด หรือ พระภิกษุสงฆ์ต้องปฏิบัติตามบทบาทหรือหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัดต้องทำตัวให้เขาเลื่องลือไปมาอยู่ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ ๗ ประการ คือ (๑) ปิโยนารัก ทำตัวเรียบร้อยเหมาะสมกับสถานะ (๒) ครุ อนาคตพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ (๓) ภาวนียโย นานาเจริญใจ คือ มีความจริงทรงภูมิปัญญาแท้จริง (๔) วตตารูจักพูดให้ไต่ผล คือ รู้จักชี้แจงให้เขาใจ (๕) วจนกขโม อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือ พรอมที่จะรับฟังคำปรึกษาจากผู้อื่น (๖) คมภีรณจ กถ กตตารูจักเล่าเรื่องต่างๆได้ดี (๗) โน จฏฐาเนนิโยชเย ไม่ชักชวนไปทางที่เสื่อมเสีย และ ๘) ธรรมสัปปายะ คือสถานที่เงียบสงบ ปราศจากการรบกวนเหมาะกับการปฏิบัติธรรม มีอารมณณ์กัมมฐานที่เหมาะสมกับจริตของบุคคล ดังนั้นการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม มีผลต่อความเจริญก้าวหน้า ของบุคคลถ้ารู้จักเลือกที่อยู่อาศัย และตัวผู้อยู่เป็นคนดี ก็ย่อมพบความเจริญได้

๓ แนวทางการพัฒนาชีวิตตามหลักปฏิรูปเทสวาสะ พบว่า การเลือกถิ่นที่อยู่ให้เหมาะสมมีผลต่อการพัฒนาชีวิตด้านต่าง ๆ คือ ๑) การพัฒนาตนเอง คือ พัฒนาตนเองให้มีพร้อมด้านต่าง ๆ คือ ทำตนให้พอเหมาะรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาลเวลารูชุมชนและรูบุคคลเรื่องราวที่ตนไปเกี่ยวข้อง เว้นจากการกระทำที่ไม่เหมาะสมแล้วทำแต่สิ่งที่สมควรกระทำ (๓) มีความรู้และมีแบบอย่างที่ดีไม่คบคนพาลมีความกระตือรือร้นอยากปฏิบัติตน ผักผ่อนตนในทางที่ดี มีเหตุผล เข้าใจและนิยมในความถูกต้องเที่ยงธรรมและมีความพรอมด้านสติปัญญา ตื่นตัวในการทำกิจทั้งปวง ไม่ประมาท ทำให้เกิดเสียหาย ๒) ด้านสังคม การได้อยู่ในประเทศอันสมควร ส่งเสริมให้คนในสังคมมีความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เข้าใจผู้อื่น ดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขทำให้การได้อยู่ในประเทศที่เหมาะสมได้รับประโยชน์ด้านสังคม ทำให้เกิดความสามัคคี สงบสุข ๓) ด้านศีลธรรม การอยู่ในประเทศที่สมควรทำให้

ศีลธรรมเจริญ ได้รับการปฏิบัติจากผู้คนในสังคม มีการเกลียดชังกลัวบาป ทำจิตใจให้เจริญด้วยเมตตา
กรุณา เป็นต้น

๕ บทสรุป

การอยู่ในประเทศอันสมควรจึงทำให้ได้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการ
ประกอบกิจการ การได้พัฒนาสังคมให้ดีขึ้นปราศจากปัญหาสังคมและพัฒนาศีลธรรมให้เจริญงอกงาม
ในจิตใจคนเป็นเหตุให้ชีวิตประสบความสำเร็จ

๖ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำเรื่องดังต่อไปนี้

- ๑) การศึกษาผลกระทบที่เกิดจากอยู่ในอปถุรูปเทสวาสในพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒) การศึกษาเรื่องสิ่งที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชีวิตของเยาวชนไทย
- ๓) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างวัดให้เป็นสัปปายะของคณะสงฆ์ไทย

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
ธมมวฑฒ โภ กิจุ. **อานุภาพความเพียร**. กรุงเทพมหานคร : วัดโสมนัสวิหาร คณะ ๖, ๒๕๔๗.
ปติพร วทาทิยาภรณ์. **ความเพียรของพระมหากษัตริย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แอสแปคคิดส์,
๒๕๔๘.
พระครูวิรัช วิริยธมโม(เที่ยงธรรม). “การศึกษาวิริยวาทในพระพุทศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๘.
เรณู ศรีภาค. “การศึกษาบารมีในพุทศาสนาเถรวาท”. **รายงานการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๔๓.